

Specialebeskrivelse for ergoterapi inden for håndterapi

Den danske specialebeskrivelse for ergoterapi indenfor håndterapi er baseret på den europæiske håndterapeutprofil¹, som er funderet i European Federation of Societies for Hand Therapy (EFSHT).

I Specialebeskrivelsen vil begrebet *overekstremiteten* indsnævres sig til at omfatte albue, underarm, håndled, hånd og fingre. Begrebet *håndrelateret diagnose* vil dække sygdom, dysfunktion, skade samt medfødt og erhvervet deformitet. Begrebet *patient* vil blive brugt som betegnelse for både patienter, klienter, borgere og brugere.

Håndterapi

Håndterapi er kunsten og videnskaben om rehabilitering af mennesker med dysfunktion i overekstremiteten. Specialet er opstået ud fra et behov for at behandle avancerede skader og dysfunktioner i denne del af kroppen.

Vi bruger vores hænder i stort set alle hverdagens aktiviteter, hvorfor en håndrelateret diagnose kan være til stor gene i hverdagen. Antallet af mennesker med håndrelaterede diagnoser er ukendt, men omkring hver tredje patient der henvender sig i skadestuen har en håndrelateret skade². Dertil kommer mennesker med håndrelaterede dysfunktioner, som ikke er opstået som følge af akut skade. Kvalificeret rehabilitering er i alle tilfælde af væsentlig betydning for, at patienten så vidt muligt kan genvinde tidligere funktionsevne og kan udføre sine betydningsfulde aktiviteter i hverdagen og derigennem opnå et selvstændigt og meningsfuldt liv.

Håndterapi har gennem mange år udviklet sig til en specialiseret gren af professionen ergoterapi, og kombinerer omfattende viden om overekstremitetens anatomi og funktion samt om behandlingsprincipper i relation til kroppens funktion, aktivitet og deltagelse.

Formålet med håndterapi er at vedligeholde og genvinde funktionsevne samt at forebygge dysfunktion hos mennesker med håndrelaterede diagnoser.

---

¹ European Federation of Societies for Hand Therapy, Hand Therapist Profile, 2012

² Opgjort af ulykkesanalysegruppen på OUH

Håndterapi varetages i Danmark traditionelt af ergoterapeuter, som gennem løbende efteruddannelse, klinisk erfaring og selvstændige studier, har opnået viden om og færdigheder i behandling af patologiske tilstande i overekstremiteten, opstået som følge af traume eller sygdom samt som følge af medfødt eller erhvervet deformitet.

Den første forening for håndterapi i Danmark blev dannet i 1987. Siden da har foreningens målsætning, arbejde og struktur løbende ændret sig i takt med den generelle udvikling i sundhedssystemet samt øgede krav til kvalitet, evidens og dokumentation i arbejdet med patienter i alle aldre. Foreningen hedder i dag Dansk Selskab for Håndterapi (DSF Håndterapi).

Ergoterapi indenfor håndterapi

Arbejdsområder og indsatsområder

Håndterapeuter i Danmark arbejder primært med behandling og specialiseret genoptræning på sygehusene samt med almen genoptræning i kommunerne. Der er dog også de senere år kommet flere privatpraktiserende håndterapeuter i Danmark.

Håndterapi beskæftiger sig med mennesker med dysfunktion i overekstremiteten opstået som følge af traume eller sygdom samt som følge af medfødt eller erhvervet deformitet. Indsatsen kan være relevant efter akutte skader og operationer samt efter elektive operationer på grund af inflammatoriske, neurologiske, reumatologiske, degenerative eller kongenitte lidelser eller ved ikke-opererede tilstande. Håndterapeuter arbejder desuden med smertebehandling ved mere eller mindre definerede smertetilstande i hånd og arm.

Håndterapi tager udgangspunkt i et klientcentreret perspektiv, hvor ergoterapeut og patient samarbejder om at målrette indsatsen mod de forhold, som forhindrer ønsket eller nødvendig deltagelse i eget liv. Indsatsen fokuseres med baggrund i ICF's definerede komponenter i sundhed på krops-, aktivitets- og deltagelsesniveau samt omkring relevante personlige og omgivelsesfaktorer.

Indsatsen fokuseres ikke alene mod de begrænsninger en given situation giver, men i høj grad mod at patienten kan klare sit hverdagsliv på trods af begrænsninger og restriktioner, eksempelvis fra et behandlingsregime.

Kerneopgaver i håndterapi:

- Undersøgelse af kroppens funktioner og anatomi, herunder ledbevægelighed, muskelkraft, sensibilitet, koordination, nervefunktion, cortikal somatosensorisk funktion, smerter
- Undersøgelse af funktionsevne herunder aktivitets- og deltagelsesniveau samt identifikation af relevante personlige- og omgivelsesfaktorer
- Information om diagnose og prognose, herunder helingsprocesser, smertereaktioner samt træningsprincipper
- Instruktion og løbende graduering af funktionstræning herunder ledbevægelighed, muskelkraft, sensibilitet og koordination

- Instruktion i og løbende graduering af aktivitetstræning med fokus på tilbagevenden til betydningsfulde og nødvendige daglige aktiviteter, sociale aktiviteter, erhverv og/eller fritidsaktiviteter
- Arvævsbehandling
- Ødembehandling
- Smertebehandling
- Manuel mobilisering
- Vurdering af skinnebehov
- Fremstilling og tilpasning af specialskinner og –bandager
- Vurdering af hjælpemiddelbehov samt evt. instruktion i brug af hjælpemidler
- Profylaktiske tiltag

En forudsætning for et succesfuldt rehabiliteringsforløb er patientens aktive medvirken, hvorfor terapeutens motiverende rolle ofte er væsentlig.

Ergoterapi indenfor håndterapi på specialistniveau

Fortsat forbedrede kirurgiske teknikker giver bedre mulighed for at genvinde funktionen i skadede eller dysfunktionelle hænder. Dette stiller større og større krav til viden og færdigheder hos håndterapeuten, som løbende må indhente og anvende nyeste viden.

For at blive specialist i håndterapi skal man have arbejdet med patienter med nedenstående diagnoser og kliniske tilstande på det akutte område i hovedparten af arbejdstiden i mindst 4 år. En specialiseret håndterapeut bruger klinisk forskning og evidensbaseret praksis i sit daglige arbejde.

Specialviden om overekstremiteten:

<p><u>Diagnostisk viden:</u> En specialist i håndterapi er kompetent inden for undersøgelse, behandling og evaluering af behandlingsresultater i relation til patientens mål samt krav til anvendelse af hånden i daglige aktiviteter hos patienter med en lang række håndrelaterede diagnoser, herunder:</p>	<p><u>Kliniske tilstande:</u> Patienter kan henvises til håndterapi med henblik på undersøgelse og behandling af forskellige kliniske tilstande. En specialist i håndterapi demonstrerer specialviden og –færdigheder indenfor en lang række håndrelaterede diagnoser, herunder:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Artrose og arthritis • Amputationer • Bløddelslæsioner • Brandsår på overekstremiteten • CNS-forstyrrelser i relation til overekstremiteten • Congenitte anomalier • Dislokationer/ledinstabilitet 	<ul style="list-style-type: none"> • Alloplastikker • Amputationer • Artrodeser • Ar-revisioner • Dekompression af nerver • Fasciektomier/fasciotomier • Frakturfixationer • Ganglionectomier

<ul style="list-style-type: none"> • Dupuytren's kontraktur • Frakturer • Infektioner • Multiple traumer • Overbelastningsskader/-lidelser • Perifere nervekompressioner eller – lidelser • Perifere nervelæsioner • Psykisk betingede tilstande i overekstremiteten • Seneskader • Smerterelaterede syndromer • Termiske skader • Tumorer og cyster • Vaskulære forstyrrelser 	<ul style="list-style-type: none"> • Hudtransplantationer • Injektioner • Ledrekonstruktioner • Ledstivhed /-release • Ligamentrekonstruktioner • Nervesuturer og nervegrafts • Replantationer/revaskularisationer • Senesuturer og senegrafts • Senetranspositioner • Smerter • Synovektomier • Tenolyser • Tenosynovektomier • Nerveblok/sympatektomier
---	---

Specialkompetencer relateret til håndterapi:

En specialist i håndterapi anerkender, at hovedprincipperne i håndterapi baseres på:

- Tidlig intervention
- Regelmæssig og nøje planlagt intervention, sommetider yderst intensivt
- En helhedsorienteret, klientcentreret tilgang
- Tværfagligt samarbejde
- Professionel uddannelse og livslang læring

<p><u>Kliniske færdigheder:</u> En specialist i håndterapi udviser kompetencer indenfor samt reflekterer over sin evne til at:</p>	<p><u>Terapeutiske færdigheder:</u> En specialist i håndterapi demonstrerer evne til at behandle patienter gennem en variation af forskellige teknikker og metoder, herunder:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Anvende evidensbaserede behandlingsteknikker • Fremme evidensbaseret praksis • Måle og evaluere relevante forhold hos patienter med overekstremitetstilstande • Udarbejde og iværksætte behandlings- og genoptræningsplaner 	<ul style="list-style-type: none"> • ADL-træning • Aktivitetstræning • Arbejdsevnevurdering • Arvævsbehandling • Desensibilisering • Ergonomi • Hjælpe midler • Krisehåndtering • Manuel behandling • Patient- og familieundervisning • Proteser • Sensorisk re-education • Skinnebehandling

	<ul style="list-style-type: none"> • Styrketræning • Sårbehandling • Ødembehandling • Øvelser
--	---

En specialist i håndterapi må demonstrere høj grad af etisk og moralsk standard i sin daglige praksis. Evidens for deltagelse i og implementering af evidensbaseret klinisk praksis er essentiel, ligesom evidens for løbende professionel udvikling.

En specialist i håndterapi skal kunne varetage komplekse patientforløb, supervisere studerende og yngre kollegaer, undervise kollegaer og samarbejdspartnere samt varetage udviklingsopgaver.

Titler: Certificeret kliniker i ergoterapeutisk håndterapi
Specialist i ergoterapeutisk håndterapi

Engelske titler: Danish Certified Hand Therapist
Danish Certified Hand Therapist, academic level

Netværk og samarbejdsflader

Håndterapi i Danmark er fagligt forankret i Dansk Selskab for Håndterapi (DSF Håndterapi), som er et fagligt selskab under Ergoterapeutforeningen. Selskabet arbejder løbende på at fremme kvalitet, dokumentation for og evidensbaseret af ergoterapeutiske og fysioterapeutiske ydelser indenfor håndterapi samt på at fremme ergoterapifaglig og fysioterapifaglig forskning på håndterapiområdet.

Håndterapeuter arbejder tværfagligt og tværsektorielt sammen med øvrige relevante parter i patientens rehabilitering. I Danmark er der især tradition for, at håndterapeuter og håndkirurger samarbejder tæt, både på patientniveau og på udviklingsniveau. På organisationsniveau har DSF Håndterapi og Dansk Selskab for Håndkirurgi et tæt samarbejde og afholder blandt andet fælles temadage for medlemmer hvert år.

DSF Håndterapi er åbent for autoriserede ergoterapeuter og fysioterapeuter som ordinære medlemmer.

DSF Håndterapi er medlem af både den europæiske og den internationale sammenslutning af håndterapiforeninger, hhv. European Federation of Societies for Hand Therapy (EFSHT) og International Federation of Societies for Hand Therapy (IFSHT). DSF Håndterapi repræsenteres ved en dansk delegeret i øverste råd i begge organisationer. Derudover er der etableret et uformelt samarbejdsforum mellem de skandinaviske håndterapiforeninger. DSF Håndterapi arbejder således også indirekte med kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af det håndterapeutiske speciale internationalt.

EFSHT har udviklet en fælles-europæisk certificering, European Certified Hand Therapist (ECHT), som er en specialistgodkendelse, der kan ansøges om. En af grundforudsætningerne for at opnå

denne certificering, er at ansøger er specialistgodkendt i eget land, i Danmark svarende til certificeret kliniker.

Vil du vide mere

Relevante kurser og uddannelser

DSF Håndterapi inviterer årligt til to temadage med håndterapeutisk relevans. Derudover har medlemmer af DSF Håndterapi adgang til den årlige kongres i Dansk Ortopædkirurgisk Selskab, hvor Dansk Selskab for Håndkirurgi har eget program.

Der arrangeres årligt specifikke håndterapeutiske kurser af DSF Håndterapi, af regioner og kommuner samt af private udbydere.

Ved Lunds Universitet i Malmö har ergoterapeuter og fysioterapeuter desuden mulighed for at tage mastermodul "Rehabilitation in Hand Surgery" (15 ECTS).

Det er endvidere relevant for håndterapeuter at deltage i skandinaviske kongresser, som afholdes hvert andet år samt i europæiske kongresser og verdenskongresser, som afholdes hvert tredje år.

Grundlæggende litteratur

Som basislitteratur anbefales følgende:

- Rehabilitation of the Hand and Upper Extremity, vol. 1+2, Terri M. Skirven, A. Lee Osterman, Jane Fedorczyk, Peter C. Amadio

Derudover må håndterapeuten søge viden gennem videnskabelige artikler i håndterapeutiske og håndkirurgiske tidsskrifter. De to mest relevante håndterapeutiske tidsskrifter er:

- Hand Therapy (europæisk tidsskrift)
- Journal of Hand Therapy (amerikansk tidsskrift)